

Zviedrija

Tirgus attīstības tendences

Zviedrijas ekonomiskais stāvoklis joprojām ir stabili pozitīvs, bet tas ir viegli ievainojams, un nezināmo apstākļu, kas to var ietekmēt, ir ļoti daudz. Pirmkārt, kopš septembrī notikušajām parlamenta vēlēšanām, līdzīgi kā Latvijā, joprojām nav izdevies izveidot valdību. 2019.gada pirmajās nedēļās notiks pēdējie mēģinājumi, ja tie neizdosies, vēlākais 21.aprīlī gaidāmas ārkārtas vēlēšanas. Riksdāga pieņemtais valsts budžets ir labējā spārna, moderātu partijas, izstrādāts, un paredz samazināt individuālo ienākumu nodokļu slogu.

Lielbritānijas izstāšanās no ES process joprojām rada lielu nedrošību un bažas par ārējo tirdzniecību un iespējamajiem efektiem uz Zviedrijas ekonomiku, līdzīgi ir ar kāpinātiem globāliem tirdzniecības kariem. Kopš 2018.gada trešā ceturksņa lielākā pārmaiņa Zviedrijas ekonomikā ir, ka ilgstoši turētā negatīvā procentu likme ir pacelta. Tā joprojām ir negatīva, bet pacelta no -0,5 % uz -0,25%.

Dažādo nozaru analītiķi un lēmēji tomēr ir ļoti optimistiski, vienīgā nozare, kur valda bažas par kritumu ir celtniecība, kas saistīts ar 2018.gadā pieņemtajiem kredītu nomaksas stingrākiem noteikumiem, kā arī jau minētajām paceltajām procentu likmēm. Par to, cik liels šis kritums varētu būt valda nevienprātība – valsts iestāde, kas atbild par mājokļu celšanu, Boverket, lēš, ka tas nebūt lielāks kā 6 procenti, bet nozares uzņēmumi kā, piemēram, Veidekke, komentārā saka, ka šāds minējums ir ļoti naīvs, – drīzāk uzņēmu vadība domā, ka

ka nozari raksturos virkne plaša apmēra bankroti, un nekustīgs mājokļu tirgus.

Darba spēka trūkums Zviedrijas darba tirgū varētu būt ļoti jūtams ne ātrāk kā 2020.gadā, līdz tam inflācija nerasnēgs 2 %, tā lēš konjunktūru institūts, Konjunkturinstitutet. Galvenais izaugsmes motors ir citu valstu pieprasījums, eksports, kas, kombinācijā ar zemu kronas kursu, turpinās veidot ekonomikas dzinējspēku.

Latvijas uzņēmējiem svarīgāko nozaru konkrētajā tirgū attīstības tendences

Celtniecība

LIAA pārstāvniecība 2018.gadā noorganizējusi divas tirdzniecības misijas, viena, kas notika aprīļa mēnesī saistībā ar izstādi Nordbygg, otra, kombinētā, Zviedrijas dienvidos un Dānijā, 26.-27.septembrī.

Nordbygg ir Skandināvijā lielākā celtniecības izstāde, kas tiek rīkota ik pa diviem gadiem. Izstāde notika Stokholmā no 10.līdz 13.aprīlim, piedalījās desmit Latvijas uzņēmumi kopīgā, nacionālā standā, un astoņi individuālos standos. Apmeklētāju skaits pārsniedza iepriekšējās, 2016.gada, izstādes skaitļus – vairāk kā 48 000 cilvēku. Izstādes laikā noorganizēta kontaktbirža ar zviedru uzņēmumiem kur no Latvijas puses piedalījās astoņi uzņēmumi, bet no zviedru – seši. Pirms izstādes ļoti aktīvi tika strādāts ar marketingu, un relatīvi mazais kontaktbiržas dalībnieku skaits tika atsvērts ar lielu aktivitāti kā nacionālajā, tā individuālajos standos.

Savukārt uz Malmes/Kopenhāgenas tirdzniecības misiju bija pieteicies rekordliels skaits Latvijas uzņēmumu, 19. No tiem sastādīta misija ar 10 dalībniekiem. Malmē uz tikšanos ar būvuzņēmumiem bija atnākuši 5 zviedru uzņēmumi, tostarp divi vietējā līmeņa lielākie. Kontaktbiržas marketinga gaitā nodibināts kontakts ar papildu

vēl diviem, kas nevarēja ierasties, bet kuri noteikti vēlēsies LIAA atbalstu dodoties iepirkumu vizītēs uz Latviju.

Joprojām nav skaidru pazīmju, kas liecinātu par gaidāmu strauju nozares krīzi, bet ziņas ir pretrunīgas. Regulāri izskan viedoklis, ka pierūkst resursu, piemēram, publisku ēku būvniecībai un citu publisku projektu attīstībai.

Identificētas jomas, kurās Latvijai būtu jāizmanto iespējas

Liels darba spēka trūkums Zviedrijā jūtams, celtniecību neskaitot, nozarēs kā IKT un metālapstrādē/mašīnbūvē. Pārstāvniecībā ienākošie Zviedrijas uzņēmumu pieprasījumi liecina, ka bez abām jau minētajām, bieži tiek meklētas iespējas sadarboties vai pirkt pakalpojumus arī tekstila nozarē un iepakojuma un poligrāfijas jomās.

Pārstāvniecība saskata Latvijas uzņēmējiem iespējas sekojošos sektoros – celtniecībā, koka un metāla apstrādē, IKT, pārtikā un dizainā un apģērbā.

Esošie investori

Kā vienu ceļu, kā pacelt ražošanā pievienoto vērtību, ieviešot jaunas tehnoloģijas, gribētu izcelt Latvijā jau esošos ārvalstu investorus. Tā, piemēram, divi zviedru uzņēmumi metālapstrādes un mašīnbūves nozarē, Lesjofors un Leax, piemērojas globālajai attīstībai, nevis likvidējot rūpnīcas Latvijā, lai meklētu labāku (lētāku) ražošanas vietu citur, bet ieguldot esošajās rūpnīcās, lai tās saglabātu konkurētspēju. Pirmais no minētajiem ir viens no Latvijā visilgāk strādājošiem zviedru investoriem, Lessjofors, kas Liepājā ražo dažāda veida atsperes. Šai ražotnē pašreiz tiek investēts jaunās tehnoloģijās, lai ražošanas process būtu automatizēts¹⁹. Līdzīgi autodetaļu ražotājs Leax investē Rēzeknē veselā jaunā ražotnē, kas strādās ar līdz šim neredzētām elektrisko automašīnu detaļām – process, kas prasa ne tikai augstu kvalitāti un precizitāti, bet arī jaunas iekārtas un augstāku tehnoloģiju pakāpi.

Pašreiz spēkā esošās atbalsta programmas šiem uzņēmumiem nav attiecināmas.

Nākotnes skatījums

Celtniecība

No Latvijas uzņēmumu pieprasījumiem spriežot, joprojām celtniecība ir nozare, kas daudziem ir ļoti aktuāla un kur notiek daudz darījumu. Vizbiežāk jautājumi skar likumdosānu – kas jāievēro, lai uz Zviedriju varētu sūtīt darba spēku.

Niša, kur Latvijas uzņēmumi kļuvuši ļoti aktīvi ir mazo koka namiņu, saucamo Attefallshus, ražošana, Mājiņas drīkst būt maksimāli 25 kvadrātmetru lielas, bet tās drīkst celt bez būvatļaujas. No 2014.līdz 2017.gadam Attefallshus tirgus paplašinājās par vidēji 35-40%. Ja tas tā turpināsies, Latvijas mazo koka namiņu ražotāju eksportam noteikti būs tirgus iespējas. Konkurences argumenti ir ne tikai cenā, bet – galvenais! – iespējā salīdzinoši lēti standarta risinājumā kaut ko mainīt. Ja, piemēram, zviedru pircējs vēlas namiņam kādu logu vairāk kā standarta modeli paredzēts, Zviedrijā tas viņam izmaksās daudz dārgāk kā Latvijā, jo darba ieguldījums, kas nepieciešams, lai to pagatavotu Latvijā ir lētāks.

IKT

Latvijas spējas IT nozarē ir augstā līmenī un viens šāds nozares virziens ir kibernetiķība. Ne tikai Latvijā atrodas NATO kibernetiķības pētījumu institūts

¹⁹ http://www.lesjoforsab.com/news/news_detail.asp?nyhetsid=534&sprakid=1

Stratcom, bet ir arī vesela virkne uzņēmumu, kas šai jomā piedāvā dažādus inovatīvus risinājumus. Taču šie uzņēmumi tikai reti parādās kādā izstādē, vai konferencē ārpus Latvijas.

Tirdzniecība un transports&loģistika

Cita nozare, kas ir strauji augoša ir e-tirdzniecība un tai, protams, pa pēdām seko transports un loģistika. Zviedrijā 2017.gadā e-tirdzniecība pieauga par 16%, un šī attīstība turpinās arī 2018.gadā. Dominējošās preces, kuras Zviedrijā iegādājas šādā veidā ir modes apģērbs, skaistuma kopšanas produkti, veselības produkti un grāmatas, taču straujāko izaugsmi uzrāda pārtikas produkti, sporta apģērbs un piederumi un mēbeles. Zviedri vislabprātāk iepērkas Ķīnas, Vācijas un Lielbritānijas e-veikalos un ārvalstu iepirkumi vizbiežāk skar modes apģērbu un mazas elektronikas preces, taču pieaug arī automašīnu, laivu un motociklu piederumi.

Uz šī fona rodas virkne patērētāju prasības, kuras neapšaubāmi strauji tālāk virzīs tehnisko attīstību. Pircējs vēlas pasūtītās preces saņemt tik ātri, cik iespējams. Tradicionālie piegādes veidi to nepiedāvā, tādēļ šeit ir vesela arēna, kur izmēģināt jaunas inovatīvas idejas. Viena šāda, kas jau ir ieviesta ir piegādes 'bokss' (kaste), kuru pircējs var atvērt ar īsziņā piesūtītu kodu, līdz ar to savu pasūtījumu saņemot tuvu mājām, jebkurā sev ērtā laikā. Pieaugošā konkurence novedīs pie dažādu piegādes veidu cenu diferencēšanas. Kombinācija ātrums, vieta un veids noteiks patērētāja cenu. Tas, savukārt, radīs jaunus sadarbības modeļus starp pārdevēju, e-veikalu un piegādes formu. Pēdīgi jāmin pašbraucošie auto, vai robotizētie piegādātāji, kas jau sākuši attīstīties satiksmei publiskās vietās – jau tuvajā nākotnē redzēsim daudz jaunu šādu risinājumu.

Kokapstrāde

Latvijas mēbeļu ražojošie uzņēmumi piemērojuši piedāvājumu Zviedrijas tirgum un, šķiet, panākumi nav izpalikuši. Vairāki Latvijas zīmoli regulāri piedalās Zviedrijas mēbeļu izstādēs, un līdzīgi kā ar apģērbu, pārtiku un kosmētiku, dabīgs, savienots ar pārdomātu funkciju, iedarbojies veiksmīgi.

Koka māju ražotāju skaits Latvijā ir liels, Zviedrijā viņiem ir tirgus un tas tuvākajā laikā nesaruks.

Zināmu satraukumu izraisījis mazumtirdzniecībā vērojamais granulū trūkums, kas esot skaidrojams ar šīs ziemas grūtībām Baltijas valstīs izejmateriāla izvešanā no meža. Lielveikalos, kur parasti pārdod granulas, plaukti stāv tukši.

Metālapstrāde

Ikgadējā Zviedrijas mašīnbūves un metālapstrādes izstāde Elmia subcontractor, kas notika 2017.gada nogalē, uzrādīja lielo pieprasījumu, kāds ir Latvijas šīs nozares uzņēmumu produkcijai. Nacionālajā stendā piedalījās 11 uzņēmumi, bet ar individuāliem stendiem 8. Dalībnieki nevēlējās dalīties konkrētos darījumos, bet visi pēc tam apliecināja, ka izstāde bijusi ļoti veiksmīga un ienesīga. Panākumu faktori ir augsta kvalitāte, ātras piegādes un iespēja pasūtīt neordinārus, vai nestandarta risinājumus par saprātīgām cenām – tie ir Latvijas inženierozares uzņēmumu panākumu faktori Zviedrijas tirgū.

Izstādes laikā LIAA pārstāvniecība noorganizēja Latvijas uzņēmumiem iespēju tikt un īsi prezentēt savu piedāvājumu uzņēmuma Volvo cars iepirkumu nodaļas direktoram.

Pārtikas sektors

Latvijas uzņēmumu ražojumi arvien vairāk atrod ceļu uz Zviedrijas pārtikas veikalu tīkliem, veikalu plauktiem. Daļa no panākumiem meklējama ekoloģiskā piedāvājuma “bumā”, kas pašreiz valda Zviedrijā, kur Latvijai ir labs piedāvājums. Pārtikas tirgū Zviedrijā valda asa konkurence un veikalu tīkliem nemitīgi jāmeklē ne tikai zemas cenas, bet jauni un interesanti produkti.

Latvijas uzņēmumiem būs grūti šai tirgū ienākt ar savu preču zīmi, kamēr nebūs gatavība veltīt līdzekļus mārketingam. Tikties, prezentēt un tādā veidā iekļūt tirgū ir labi, bet bieži tas beidzas ar “private label” ražošanu.

Dizains un apģērbs

Zviedrijā šī ir tradicionāli ļoti augsti attīstīta un ekonomikai būtiska nozare. Pēdējā laikā publiski izskanējušas ziņas, ka, piemēram, karaļnama pārstāvju kleitas šūtas Latvijā – dizains, protams, pieder kādam no Zviedrijā pazīstamajiem zīmoliem.

Joprojām ienāk pieprasījumi, kur mazpazīstami zviedru dizaineri, kas vēl nav kļuvuši par atpazīstamiem vārdiem, Latvijā meklē kādu, ar ko kopā augt. Te varētu daudz vairāk strādāt, lai apvienotu zviedru idejas un latviešu šūšanas spējas un mākas kopā, lai rastu iespējas izveidot kopīgus jaunus dizaina zīmolus.

Sagatavoja LIAA pārstāvniecības Zviedrijā vadītāja, A.Krēsliņa un vadītājas vietnieks G. Janums